

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології

СТОРОЖ В.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА»
Для студентів першого (бакалаврського) рівня підготовки
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта**

Одеса 2022

*Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського
(протокол № 3 від 29 вересня 2022 р.)*

Рецензенти:

Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Стрельбицька С.М. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ДЗ КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Сторож В. В.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Спеціальна психодіагностика»: метод. реком. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 32 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з вибіркової навчальної дисципліни «Спеціальна психодіагностика» містять плани проведення, зміст практичних занять та самостійної роботи студентів; питання для самоперевірки, тестові завдання, питання до заліку, ситуативні вправи, практичні завдання, приблизну тематику індивідуального навчально-дослідного завдання та методичні рекомендації щодо їх виконання.

@Університет Ушинського, 2022

@ В. В. Сторож

ЗМІСТ

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	4
РОЗДІЛ 1.	
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
РОЗДІЛ 2.	
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	13
РОЗДІЛ 3.	
КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	19
ГЛОСАРІЙ.....	26
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	29

Сучасний стан розвитку нашого суспільства вимагає докорінної перебудови освітньої діяльності взагалі й дошкільної зокрема. Сьогодні вимагає вивчення кожної конкретної дитини, її потенційних можливостей. І тут на допомогу приходить така важлива галузь психологічної науки, як психологічна діагностика, що набуває функцій інформаційного забезпечення психологічного супроводу процесу навчання й розвитку кожної окремої дитини.

Психологічна діагностика в умовах дошкільного закладу має свою специфіку. Її сутність визнається тим, що в дошкільному закладі ми маємо справу з особистістю, яка знаходиться у стадії інтенсивного формування. Тому так важливо знати, як кожна конкретна дитина пізнає навколишній світ, світ соціальних взаємин, знань, інших людей, саму себе, як відбувається становлення її індивідуальності. Саме такий підхід дозволяє спроектувати індивідуальний шлях найоптимальнішого розвитку дитини. Комплекс психодіагностичних методик дає можливість визначити рівень психічного розвитку дитини, порівняти рівень розвитку окремих його сторін і встановити відповідність розвитку віковій нормі та простежити за розвитком дитини із року в рік.

Діагностичний інструментарій є основою професійної діяльності психолога як власне діагностика є єдиним базисом, на якому ґрунтується уся розвивальна, корекційна і профілактична робота. Від точності результатів діагностики у повній мірі залежить ефективність подальшої роботи практичного психолога.

Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу – це система методів, різноманітних дослідницьких технік, порівняно легких у користуванні і водночас достатньо прогностичних методик, сукупність засобів і матеріалів, застосування яких дозволяє скласти цілісне уявлення про вікові та індивідуально-психологічні особливості дітей дошкільного віку.

Зміст навчальної дисципліни є інтегративним до соціальних та гуманітарних дисциплін, зокрема він ґрунтується на знаннях студентів у галузі спеціальної психології та психодіагностики, особливостях діагностування дітей дошкільного віку та специфіці психодіагностичного інструментарію в умовах дошкільного закладу.

Мета навчальної дисципліни «Спеціальна психодіагностика»: полягає у отриманні студентами системних знань з теоретичних та практичних основ психодіагностики, основних принципів розробки психодіагностичних методик, основних понять концепції постановки психологічного діагнозу, а також у формуванні уявлень системи основних понять спеціальної психодіагностики, адекватних уявлень про роль і місце психодіагностичних методик в системі психодіагностичного обстеження, про можливості та обмеження цих методик; формування навичок проведення психодіагностичного дослідження особливостей дітей дошкільного віку.

Сформувані у здобувачів систему спеціальних знань про класифікацію і вимоги до психодіагностичних методик, психологічні основи побудови тестів,

проведення і обробка результатів тестових випробувань, адаптацію і застосування психодіагностичних методик в умовах дошкільного закладу.

Реалізація мети забезпечує досягнення результатів навчання за програмою дисципліни завдяки відповідному навчальному змісту.

Основні навчальні завдання дисципліни «Спеціальна психодіагностика»:

- познайомити студентів з особливостями психодіагностичних методик як методу психологічного дослідження;
- навчити студентів розбиратися у психодіагностичному інструментарію в умовах дошкільного закладу, а також застосовувати спеціальні психодіагностичні методики у психологічних дослідженнях дітей дошкільного віку.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- категоріально-понятійний апарат дисципліни, цілі, завдання спеціальної психодіагностики;
- класифікацію і вимоги до психодіагностичних методик;
- види психодіагностичних методик;
- специфіку психодіагностичного обстеження дітей дошкільного віку;
- особливості діагностики психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку;
- методи психодіагностики дошкільників.

уміти:

- визначати, діагностувати та класифікувати психологічні проблеми дітей дошкільного віку;
- використовувати різні методи та методики у процесі психодіагностичного обстеження;
- володіти навичками збору матеріалу, дотримуватися процедури дослідження;
- знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності.

демонструвати здатність і готовність до:

- проведення повноцінного психодіагностичного дослідження;
- психодіагностичного обстеження дітей дошкільного віку;
- діагностики психічного розвитку дітей в умовах дошкільного закладу.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теми практичних занять

№ теми	Назва теми
1	<i>Семінар</i> «Сутність основні поняття сучасної психодіагностики»
2	<i>Семінар/дискусія</i> «Виникнення та розвиток спеціальної психодіагностики»
3	<i>Семінар/Діагностування</i> «Психодіагностичні методики»
4	<i>Семінар/Практикум</i> «Діагностика психофізичного розвитку дітей»
5	<i>Семінар/Практикум</i> «Діагностична робота в дошкільному закладі»
6	<i>Семінар/Практикум</i> «Психодіагностичне обстеження дітей»
7	<i>Практикум</i> «Особливості діагностичного обстеження дітей дошкільного віку»
8	<i>Семінар/ Практикум</i> «Психодіагностика дітей в умовах дошкільного закладу»

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінар «Сутність основні поняття сучасної психодіагностики»

Питання до обговорення

1. Сутність психодіагностики як науки. Предмет, завдання, підходи та основні поняття сучасної психодіагностики.
2. Сутність, принципи та основні методи професійної психодіагностики.
3. Класифікація психодіагностичних процедур.
4. Професійна етика у системі психодіагностичної роботи.
5. Основні психодіагностичні підходи (об'єктивний, суб'єктивний, проєктивний) їх визначення.
6. Основні вимоги до психодіагностичного інструментарію (валідність, надійність, стандартизація, регламентація).
7. Основні етапи психодіагностичного дослідження.
8. Основні об'єкти психодіагностичного дослідження (дитина, сім'я та її оточення, педагог і педагогічний колектив).
9. Теоретична психодіагностика як наукова сфера розробки методів розпізнавання індивідуально-психологічних особливостей людини.
10. Практична психодіагностика як система використання методів і процедур, що забезпечує розпізнавання індивідуально-психологічних особливостей і постановку психологічного діагнозу.

Практичне завдання:

Есе «Аналіз основних підходів сучасної психодіагностики»

Реферат на тему «Історія розвитку психодіагностичної науки»

Складання термінологічного словника

Семінар/дискусія «Виникнення та розвиток спеціальної психодіагностики»

Питання до обговорення

1. Історія розвитку психодіагностики та її методів дослідження.
2. Історія світової психодіагностики.
3. Розвиток спеціальної психодіагностики.
4. Потреба та виникнення психологічних методик.
5. Перші психологічні тести для дослідження інтелекту.
6. Етапи розвитку спеціальної психодіагностики.
7. Які принципи побудови психологічних досліджень.
8. Розкрийте основні етапи психодіагностики дітей з проблемами

розвитку.

9. Яка роль діагностичного етапу дослідження в отриманні кінцевого результату?
10. Які особливості використання методу спостереження? Назвіть його переваги і недоліки.
11. Які ви знаєте види спостереження? У чому переваги і недоліки кожного виду?
12. Які основні завдання спеціальної психодіагностики?
13. Які основні питання слід виявити при короткому психологічному обстеженні дитини з порушеннями розвитку?
14. Охарактеризуйте значення психологічної діагностики для диференціації різних проблем у розвитку аномальних дітей.

Практичне завдання:

*Структурно-логічна схема «Структура розвитку спеціальної психодіагностики»
Доповідь. Аналіз основних етапів розвитку спеціальної психодіагностики.
Складання термінологічного словника*

Семінар/Діагностування «Психодіагностичні методики»

Питання до обговорення

1. Аналіз особливостей і специфіки використання професійних і популярних тестів.
2. Тести діагностики психічних станів і властивостей особистості:
  - 1) шкала самооцінки (Ч. Д. Спілбергера, Ю. Л. Ханіна);
  - 2) визначення спрямованості особистості (орієнтаційна анкета);
  - 3) особистісний опитувальник Г. Айзенка;
3. Методики роботи з дітьми дошкільного віку.
4. Закономірності порушеного розвитку дітей.
5. Рівні сформованості психічних процесів.
6. Тест як основний психодіагностичний інструмент.
7. Психологічні тести, процес тестування і стандартні вимоги до них.
8. Тести в дошкільній психодіагностиці.
9. Об'єктивні, суб'єктивні, проєктивні методики.
10. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.
11. Етапи психодіагностичного процесу.
12. Класифікація психодіагностичних методів.
13. Вимоги до психодіагностичних методик.
14. Надійність та валідність психодіагностичних методик.

Практичне завдання:

Створити структурно-логічну схему – методологія, метод, методика

Аналітична записка (узагальнення матеріалу, висновки) -

психодіагностичні методики для дітей дошкільного віку

Робота у парах. Підібрати методики розвитку уваги, організувати їх проведення.

Складання термінологічного словника

Семінар-практикум «Діагностика психофізичного розвитку дітей»

Питання до обговорення

1. Які завдання психолого-педагогічної діагностики на різних вікових етапах?
2. Якими методологічними принципами необхідно керуватися при організації та проведенні психолого-педагогічної діагностики?
3. Які сучасні уявлення про порушення розвитку у дітей служать теоретико-методологічною основою в психолого-педагогічній діагностики?
4. Охарактеризуйте основні етапи психолого-педагогічної діагностики.
5. Специфіка психодіагностичної роботи з дітьми дошкільного віку.
6. Діагностика пізнавальної сфери дошкільника.
7. Діагностика особистості дошкільника.
8. Діагностика затримки психічного розвитку та порушень у поведінці.
9. Діагностика психологічної готовності дитини до навчання в школі.
10. Діагностика порушень розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.

Практичне завдання

Завдання. Робота у парах. Підібрати методики розвитку уваги, для дітей дошкільного віку, організувати їх проведення.

Індивідуальне завдання.

Підібрати вправи для розвитку уваги дітей дошкільного віку.

Розробити програму діагностики дітей з порушенням..... (на вибір студента)

Представлення презентації «Порушення розвитку..... у дітей дошкільного віку»

Складання термінологічного словника

Семінар-практикум «Діагностична робота в дошкільному закладі».

Питання до обговорення

1. Специфіка психодіагностичної роботи в закладі дошкільної освіти.

2. Основні проблеми психологічної діагностики в освітньому середовищі.
3. Предмет, мета, завдання психодіагностики в закладах дошкільної освіти.
4. Основні поняття психологічної діагностики в ЗДО.
5. Наукова та прикладна (клінічна) психодіагностика.
6. Основні вимоги до психодіагностичних методів.
7. Особливості діагностичної роботи психологів з дітьми дошкільного віку.
8. Специфіка психодіагностичного обстеження дітей дошкільного віку в ЗДО.
9. Вікові особливості видів діяльності у ранньому та дошкільному віці.
10. Вікові періоди дітей дошкільного віку їх характеристика.
11. Особливості підбору психодіагностичних методик для дітей дошкільного віку.

Практичне завдання

Підібрати психодіагностичні методики для соціально-психологічних обстежень дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти, розробити рекомендації щодо їх використання (циклограма, назва методики автор, джерело, для вирішення якого завдання стосується, вік дитини)

1. Дослідження адаптації дошкільників до закладів дошкільної освіти
2. Дослідження емоційної сфери.
3. Дослідження пізнавальної сфери.
4. Дослідження готовності дітей до школи.

Складання термінологічного словника

Семінар-практикум «Психодіагностичне обстеження дітей»

Питання до обговорення

1. Психодіагностичне обстеження розвитку дитини, оцінка рівня та їх принципи.
2. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу.
3. Психодіагностична технологія, умови проведення психодіагностичного обстеження.
4. Вікові особливості видів діяльності у ранньому та дошкільному віці.
5. Провідна діяльність дітей у ранньому віці.
6. Які продуктивні види діяльності зароджуються у ранньому віці.
7. Елементарні навички самообслуговування, якими володіє дитина раннього віку.
8. Провідний вид діяльності дітей дошкільного віку.
9. Особливості діагностики дітей раннього дошкільного віку.

10. Особливості діагностики дітей середнього дошкільного віку.

11. Особливості діагностики дітей старшого дошкільного віку.

Практичне завдання

Завдання. Робота в мікрогрупах. Кожна група вибирає конкретну вікову категорію дітей. Завдання: описати специфіку психодіагностичного обстеження дітей раннього віку, середнього та старшого дошкільного віку. Описати технологію обраної категорії дітей і умови ефективного виконання психодіагностичного дослідження. Результати обговорення представити іншим групам.

Складання термінологічного словника.

Практичне заняття «Особливості діагностичного обстеження дітей дошкільного віку».

Питання до обговорення

1. Особливості психодіагностики дітей раннього віку.
2. Методи психодіагностики дітей третього року життя.
3. Особливості психодіагностики дітей молодшого дошкільного віку.
4. Особливості психодіагностики дітей середнього дошкільного віку.
5. Особливості психодіагностики дітей старшого дошкільного віку.
6. Методи (методики) діагностики мовленнєвого розвитку.
7. Методи діагностики пізнавального розвитку.
8. Методи діагностики емоційного розвитку.
9. Методи діагностики особистісного розвитку.
10. Базові якості особистості (самоствійність, працелюбність, людяність, самолюбність, відповідальність, справедливість, самовладання, креативність) та їх діагностичні критерії.
11. Діагностика затримки психічного розвитку та порушень у поведінці.

Практичне завдання

Завдання 1. Робота у парах. Підібрати методики діагностики мовленнєвого, пізнавального, емоційного, особистісного розвитку, організувати їх проведення.

Завдання 2. Карта індивідуального психічного розвитку (ПІ дитини, вік, група ДНЗ, дата складання).

Складання термінологічного словника.

Семінар-практикум «Психодіагностика дітей в умовах дошкільного закладу».

Питання до обговорення

1. Методи діагностики адаптації до дошкільного закладу.
2. Методи діагностики комунікативної сфери.
3. Методи діагностики пізнавальної сфери.
4. Методи діагностики емоційно-вольової сфери.
5. Методи діагностики самосвідомості.
6. Методи діагностики особистісних якостей і міжособистісних стосунків.
7. Методи діагностики психологічної готовності до школи.
8. Діагностичні критерії адаптації.
9. Діагностичні критерії комунікабельності.
10. Діагностичні критерії сформованості вольових якостей.
11. Діагностичні критерії соціальної невпевненості.
12. Діагностичні критерії тривожності.
13. Діагностичні критерії аутичності.
14. Діагностичні критерії сором'язливості.
15. Діагностичні критерії агресивності.
16. Діагностичні критерії соціально-психологічної готовності.

Практичне завдання.

Розробити орієнтовні запитання для ознайомлювальної бесіди з батьками.

Щоденник адаптації.

Анкета «Історія індивідуального психічного розвитку» (для батьків).

Психолого-педагогічна діагностика у дошкільному закладі освіти. Схема психолого-педагогічної характеристики на дитину - випускника дошкільного закладу.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Питання з тем	Форми контролю
1	Історія розвитку сучасної психодіагностики.	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, залік
2	Історія розвитку спеціальної психодіагностики.	
3	Психодіагностика як практична діяльність.	
4	Класифікація психодіагностичних методів.	
5	Організація і проведення психодіагностичного обстеження.	
6	Психодіагностичний інструментарій обстеження дітей дошкільного віку.	
7	Характеристика психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку	
8	Основні методики психодіагностики дошкільників.	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Історія розвитку сучасної психодіагностики.

1. Психодіагностика як наука.
2. Психодіагностика в сфері прикладної психології.
3. Психометричні основи психодіагностики.

Тема 2. Історія розвитку спеціальної психодіагностики.

1. Основні поняття спеціальної психодіагностики.
2. Принципи діагностики аномального розвитку.
3. Охарактеризуйте значення психологічної діагностики для диференціації різноманітних проблем у розвитку аномальних дітей.

Тема 3. Психодіагностика як практична діяльність.

1. Психодіагностика особистості.
2. Психодіагностичні методики обстеження дітей дошкільного віку.

3. Етика психодіагностичних досліджень.

Тема 4. Класифікація психодіагностичних методів.

1. Порушення психофізичного розвитку дітей.
2. Діагностика затримки психічного розвитку та порушень у поведінці.
3. Методи дитячої психодіагностики.

Тема 5. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.

1. Етапи психодіагностичного процесу.
2. Діагностична роботи психологів в закладі дошкільної освіти.
3. Які особливості використання тестів у роботі з дітьми.

Тема 6. Психодіагностичний інструментарій обстеження дітей дошкільного віку.

1. Діагностика особистості дошкільника.
2. Спостереження за ігровою діяльністю дитини дошкільного віку.
3. У чому полягає етика психологічного спостереження.

Тема 7. Характеристика психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

1. Діагностика внутрішньо-сімейних стосунків.
2. Особливості діагностичної роботи працівників психологічної служби з різними цільовими аудиторіями.
3. Інструменти діагностики в дошкільному закладі.

Тема 8. Основні методики психодіагностики дошкільників.

1. Проективні малюнкові методики.
2. Діагностика психологічної готовності дитини до навчання в школі.
3. Психолого-педагогічна діагностика у дошкільному закладі.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання виконуються з метою поглибленого засвоєння теоретичного матеріалу.

1. Есе «Аналіз основних підходів сучасної психодіагностики»
2. Реферат на тему «Історія розвитку психодіагностичної науки»
3. Структурно-логічна схема «Структура розвитку спеціальної психодіагностики»
4. Доповідь. Аналіз основних етапів розвитку спеціальної психодіагностики.
5. Створити структурно-логічну схему – методологія, метод, методика
6. Аналітична записка (узагальнення матеріалу, висновки) - психодіагностичні методики для дітей дошкільного віку
7. Підібрати методики розвитку уваги, організувати їх проведення.
8. Підібрати методики розвитку уваги, для дітей дошкільного віку, організувати їх проведення.
9. Підібрати вправи для розвитку уваги дітей дошкільного віку.
10. Розробити програму діагностики дітей з порушенням..... (на вибір студента)
11. Представлення презентації «Порушення розвитку..... у дітей дошкільного віку»
12. Підібрати психодіагностичні методики для соціально-психологічних обстежень дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти, розробити рекомендації щодо їх використання (циклограма, назва методики автор, джерело, для вирішення якого завдання стосується, вік дитини)
13. Дослідження адаптації дошкільників до закладів дошкільної освіти
14. Дослідження емоційної сфери.
15. Дослідження пізнавальної сфери.
16. Дослідження готовності дітей до школи.
17. Описати специфіку психодіагностичного обстеження дітей раннього віку, середнього та старшого дошкільного віку. Описати технологію обраної категорії дітей і умови ефективного виконання психодіагностичного дослідження.
18. Підібрати методики діагностики мовленнєвого, пізнавального, емоційного, особистісного розвитку, організувати їх проведення.
19. Карта індивідуального психічного розвитку (ПІ дитини, вік, група ДНЗ, дата складання).
20. Розробити орієнтовні запитання для ознайомлювальної бесіди з батьками.

- 21.Щоденник адаптації.
- 22.Анкета «Історія індивідуального психічного розвитку» (для батьків).
- 23.Психолого-педагогічна діагностика у дошкільному закладі освіти.
- 24.Схема психолого-педагогічної характеристики на дитину - випускника дошкільного закладу.
- 25.Складання термінологічного словника до кожної теми.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота передбачає підготовку есе, тез доповіді обсягом до 5-ти сторінок тексту, презентації.

Есе, тези доповідей, презентації визначені змістом практичних занять і виконуються до практичного заняття з відповідної теми.

№ з/п	Тематика
1	Основні напрямки та етапи розвитку спеціальної психодіагностики.
2	Психологічний супровід формування моделі дитини раннього та дошкільного віку.
3	Дитина раннього віку (третій рік життя).
4	Дитина молодшого дошкільного віку (четвертий рік життя).
5	Дитина середнього дошкільного віку (п'ятий рік життя).
6	Дитина старшого дошкільного віку (шостий рік життя).
7	Психологічні передумови засвоєння знань, умінь, навичок дітьми раннього віку.
8	Психологічні передумови засвоєння знань, умінь, навичок дітьми молодшого дошкільного віку.
9	Психологічні передумови засвоєння знань, умінь, навичок дітьми середнього дошкільного віку.
10	Психологічні передумови засвоєння знань, умінь, навичок дітьми старшого дошкільного віку.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ

Обсяг 2 - 5 стор. формату А-4 у текстовому редакторі Microsoft Word for Windows 6.0, 7.0, 97, 2000, 2003, 2007; шрифт – Times New Roman, розмір – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; абз. відступ – 1,25 см; поля – 2 см.

- Послідовність розміщення матеріалів у тезах доповіді: назва тез (великі літери, шрифт – напівжирний); прізвище та ініціали автора (ів) (шрифт – напівжирний); місце навчання; місто, в якому знаходиться навчальний заклад, країна; текст.

- Назва файлу має бути підписана українською мовою відповідно до прізвища та ініціалів автора тез (наприклад, Іваненко С. М. _тези)

- Використана література (без повторів) оформлюється в кінці тексту під назвою «Література:». У тексті виноска позначаються дужками із вказівкою в 57 них прізвище автора через кому рік видання та через двокрапку сторінку, наприклад: (Федорчук, 2003: 45).

Зразок оформлення тез доповіді:

Іванов П. А. (Одеса, Україна)

ІНТЕРАКТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У тезах обґрунтовано необхідність цілеспрямованого формування в майбутніх соціальних працівниках інтерактивної спрямованості як складової їхньої професійної спрямованості.

Ivanov P. (Odessa, Ukraine)

INTERACTIVE PURPOSEFULNESS OF SOCIAL WORKERS

The article is based the necessity of purposeful forming of interactive purposefulness as the formation of professional tendency for the future social workers.

Необхідність у кваліфікованому спілкуванні з клієнтами висуває особливі вимоги до професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, до форм і методів її здійснення тощо. Як відомо, «інтерактивний» означає заснований на взаємодії; інтерактивність – діяльність, що має чітко виражену соціальну спрямованість; інтеракція – характеристика діяльності, в якій беруть участь два або більше суб'єктів; відпрацювання тактики та стратегії взаємодії, організація спільної діяльності людей [1, с. 105].

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Сидоренко Т. І. Інтерактивна спрямованість як науковий феномен. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Запоріжжя, 2020. № 30. С. 3–11.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Історія розвитку сучасної психодіагностики.
2. Психодіагностика як наука.
3. Психодіагностика в сфері прикладної психології.
4. Психометричні основи психодіагностики.
5. Історія розвитку спеціальної психодіагностики.
6. Основні поняття спеціальної психодіагностики.
7. Принципи діагностики аномального розвитку.
8. Охарактеризуйте значення психологічної діагностики для диференціації різноманітних проблем у розвитку аномальних дітей.
9. Психодіагностика як практична діяльність.
10. Психодіагностика особистості.
11. Психодіагностичні методики обстеження дітей дошкільного віку.
12. Етика психодіагностичних досліджень.
13. Класифікація психодіагностичних методів.
14. Порухення психофізичного розвитку дітей.
15. Діагностика затримки психічного розвитку та порушень у поведінці.
16. Методи дитячої психодіагностики.
17. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.
18. Етапи психодіагностичного процесу.
19. Діагностична роботи психологів в закладі дошкільної освіти.
20. Які особливості використання тестів у роботі з дітьми.
21. Психодіагностичний інструментарій обстеження дітей дошкільного віку.
22. Діагностика особистості дошкільника.
23. Спостереження за ігровою діяльністю дитини дошкільного віку.
24. У чому полягає етика психологічного спостереження.
25. Характеристика психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

26. Діагностика внутрішньо-сімейних стосунків.
27. Особливості діагностичної роботи працівників психологічної служби з різними цільовими аудиторіями.
28. Інструменти діагностики в дошкільному закладі.
29. Основні методики психодіагностики дошкільників.
30. Проективні малюнкові методики.
31. Діагностика психологічної готовності дитини до навчання в школі.
32. Психолого-педагогічна діагностика у дошкільному закладі.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Тестові завдання, які можуть бути використані для проміжного і підсумкового контролю знань.

- 1. Психодіагностика як науково-практична дисципліна сформувалася:**
  - A. XII – на початку XIII ст.
  - B. VIII – на початку IX ст.
  - C. XIX - на початку XX ст.

- 2. Психологічна діагностика:**
  - A. науково-практична дисципліна, що розробляє методи виявлення, вимірювання та вивчення індивідуально-психологічних особливостей людини.
  - B. вивчає закономірності розвитку особистості, та їх характеристику.
  - C. розробляє діагностичні матеріали для вивчення особистісних якостей людини.

- 3. Галузі практичного використання результатів психодіагностики:**
  - A. Освітня, навчальна, виховна, професійна.
  - B. Корекційна, діагностична, профілактична.
  - C. Освітня, професійно-орієнтаційна, клінічна, експертна.

- 4. Психодіагностика – це:**
  - A. наука яка вивчає особливості діагностування особистості, її особистісні та індивідуальні якості.
  - B. галузь психологічної науки, що розробляє теорію, принципи, інструменти оцінювання і вимірювання індивідуально психологічних особливостей особистості, змінні соціального оточення, в якому здійснюється життєдіяльність особистості.

С. наука яка оцінює психологічні властивості і особливості особистості, їх закономірні зміни, що перевіряються шляхом наукових досліджень.

5. Предметом психодіагностики є:

- А. Набір різних діагностичних методів;
- В. Вимір динаміки психічних процесів під впливом життєвих ситуацій;
- С. *Дослідження особистості в системі індивідуальних зв'язків і суб'єкт-суб'єктних стосунків;*

6. Першу у світі лабораторію психологічних досліджень заснував:

- А. Френсіс Гальотн;
- В. *Вільгельм Вундт;*
- С. Альфред Біне.

7. Так звані „процедурні технології психодіагностики” використовуються у:

- А. Психогенетичному підході в психології;
- В. *Біхевіоріальній психології;*
- С. Всіх теоретично-психологічних течіях.

8. Етапи виникнення психодіагностики:

- А. *I етап – інтуїтивний; II етап - створення експериментальної психології; III етап - диференціальна психологія.*
- В. I етап – дослідницький; II етап - змістовий; III етап – технологічний.
- С. I етап – лабораторний; II етап – польовий; III етап – експериментальний.

9. У сучасній психологічній науці поняття „тест” означає:

- А. Єдино можливий метод вивчення психіки;
- В. *Спеціально створений набір запитань, призначених для виявлення особистісних властивостей і особливостей психічних процесів;*
- С. Стандартизована система запитань і задач, що мають визначену шкалу значень.

10. До професійних психодіагностичних тестів пред'являються вимоги на відповідність:

- А. Перевірці, відтворюваності;
- В. *Достовірності;*
- С. Точності, валідності, надійності.

11. Спеціальна психодіагностика є частиною:

- А. Загальної психології;
- В. Диференційної психології;
- С. *Спеціальної психології.*

12. Спеціальна психодіагностика:

- A. Пов'язана з розробкою та використанням різноманітних методів розпізнавання індивідуальних психологічних особливостей людини;
- B. Концентрується на індивідуальних особливостях дітей;
- C. Досліджує методи та методики для вивчення особливостей людини.

13. Етапи психологічного супроводу:

- A. Експериментальний, констатуючий, формуючий;
- B. Діагностичний, прогностичний, коректувальний, адаптаційний;
- C. Підготовчий, основний, заключний.

14. В основі психодіагностики лежить:

- A. Тестування;
- B. Анкетування;
- C. Бесіда, інтерв'ю.

15. Тести поділяють на:

- A. Відкриті, закриті;
- B. Експериментальні, лабораторні;
- C. Об'єктивні, суб'єктивні та проєктивні.

16. Мета психодіагностичних заходів:

- A. Визначення рівня психічного розвитку дитини.
- B. Визначенні індивідуальних особливостей дитини;
- C. Визначення рівня інтелектуального розвитку.

17. Психодіагностика порушеного розвитку здійснюватися в три етапи:

- A. Скринінг-діагностика; диференціальна діагностика;
- B. Поглиблене психолого-педагогічне вивчення дитини з метою розробки індивідуально-корекційної програми.
- C. Скринінг-діагностика; диференціальна діагностика; поглиблене психолого-педагогічне вивчення дитини з метою розробки індивідуально-корекційної програми.

18. Наукова психодіагностика:

- A. Здійснюється з метою дослідження певного психічного явища – інтелекту, мотивації, рис особистості;
- B. Досліджує наукові знання та практичні навички особистості;
- C. Вивчає методи, методики дослідження особистості.

19. Прикладна (клінічна) психодіагностика:

- A. Має справу з конкретною особистістю клієнта, з його індивідуальністю;
- B. Досліджує особистість та індивідуальні особливості;
- C. Доповнити своє уявлення про особистість конкретної людини.

20. Основними вимогами, характерними і обов'язковими для психодіагностичного методу, є:

- A. Правильність, достовірність, валідність;
- B. Стандартизація, надійність, валідність, дотримання процедури дослідження;
- C. Поетапність, конфіденційність, умовність.

21. Психодіагностика в закладах дошкільної освіти визначається як:

- A. Діяльність з психологічного вивчення дитини протягом дошкільного віку, в контексті сім'ї та освітньо-розвивального середовища закладу дошкільної освіти.
- B. Діяльність з вивчення дитини в умовах дошкільного закладу;
- C. Вивчення індивідуальних особливостей дитини в закладі дошкільної освіти.

22. Основні види психодіагностичного інструментарію:

- A. Діагностичний, стимульний, допоміжний;
- B. Спеціальний, мотивуючий, когнітивний;
- C. Мобілізаційний, когнітивний, технологічний.

23. Тестові завдання для дошкільників оформлюються у вигляді:

- A. Завдань, спостереження, іграшок;
- B. Гри, конструювання, аплікації;
- C. Вправ, естафет, запитань.

24. Психодіагностичні дані, отримані в результаті комплексного обстеження, заносяться в:

- A. Карту індивідуального психічного розвитку;
- B. Характеристику індивідуального розвитку;
- C. Щоденник дитини.

25. На випускника – вихованця ДНЗ складається:

- A. Психолого-педагогічна характеристика;
- B. Анкета.
- C. Карта досягнень.

26. Психолого-педагогічна характеристика на дитину пишеться:

- A. Вихователями та психологом дошкільного закладу, у якому вона перебувала;
- B. Адміністрацією дошкільного закладу в якому вона перебувала;
- C. Директором, вихователем, психологом.
- D.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Сутність психодіагностики як науки. Предмет і завдання психодіагностики.
2. Теоретична психодіагностика як наукова сфера розробки методів розпізнавання індивідуально-психологічних особливостей людини.
3. Практична психодіагностика як система використання методів і процедур, що забезпечує розпізнавання індивідуально-психологічних особливостей і постановку психологічного діагнозу.
4. Передумови виникнення психодіагностики та її джерела.
5. Сутність та завдання спеціальної психодіагностики.
6. Етапи психологічного супроводу.
7. Методи дослідження психологічних особливостей осіб з різними психофізичними порушеннями.
8. Історія розвитку спеціальної психодіагностики.
9. Класифікація психодіагностичних методик.
10. Класифікації психодіагностичних методів за Й. Шванцаре, В.К. Гайде, В.П. Захарову, А.А. Бодалева, В.В. Столін.
11. Закономірності порушеного розвитку. Рівні сформованості психічних процесів.
12. Тест як основний психодіагностичний інструмент.
13. Об'єктивні, суб'єктивні, проєктивні методики.
14. Мета, принципи, етапи та методи психологічного вивчення дітей із порушеннями розвитку.
15. Етапи психодіагностичного вивчення дитини.
16. Завдання психолого-педагогічної діагностики порушень розвитку у дітей.
17. Основні проблеми психологічної діагностики в освітньому середовищі.
18. Основні поняття психологічної діагностики в ЗДО.
19. Особливості діагностичної роботи психологів з дітьми дошкільного віку.
20. Психодіагностичне обстеження розвитку дитини, оцінка рівня та їх принципи.
21. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу.

22. Психодіагностична технологія, умови проведення психодіагностичного обстеження.
23. Особливості психодіагностики дітей раннього віку.
24. Методи психодіагностики дітей третього року життя.
25. Особливості психодіагностики дітей молодшого дошкільного віку.
26. Особливості психодіагностики дітей середнього дошкільного віку.
27. Особливості психодіагностики дітей старшого дошкільного віку.
28. Методи діагностики адаптації до дошкільного закладу.
29. Методи діагностики комунікативної сфери.
30. Методи діагностики пізнавальної сфери.
31. Методи діагностики емоційно-вольової сфери.
32. Методи діагностики самосвідомості.
33. Методи діагностики особистісних якостей і міжособистісних стосунків.
34. Методи діагностики психологічної готовності до школи.

ГЛОСАРІЙ

Джерело:

Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с.

Павелків Р.В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст] : навч. посіб. / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало – К. : «Центр учбуової літератури», 2021. 296 с.

Адаптація (від лат. *adaptatio* - пристосування) психологічна – адекватне включення дитини у нову соціальну ситуацію – важливий фактор стабілізації соціальної ситуації розвитку дитини.

Агресивність (від лат. *aggredior* - нападаю) – емоційний стан, який характеризується імпульсивністю поведінки, афективними переживаннями – гніву, злості, прагнення заподіяти іншому травму (фізично чи морально).

Аутичність (від грець. *autos* - сам) – індивідуальна психологічна особливість, що характеризується замкненістю внутрішнього життя і активним відчуженням від зовнішнього світу

Діагностика (від грец. *διαγνωστικός* – здатний розпізнавати) – процес розпізнавання хвороби й визначення її; наука про методи встановлення діагнозу.

Здібності – індивідуально-психологічні якості, завдяки яким досягається успіх у діяльності.

Психодіагностика – це психологічна науково-практична дисципліна, що розробляє якісні та кількісні процедури розпізнавання психічних процесів, станів, рис і якостей особистості.

Предмет психодіагностики – способи і засоби вияву (вимірювання) психічних процесів, властивостей, станів у їхній динаміці, кількісно-якісній специфіці, системних зв'язків і при-чинних відношень

Наукова психодіагностика здійснюється з метою дослідження певного психічного явища – інтелекту, мотивації, рис особистості і т.п.

Прикладна (клінічна) психодіагностика має справу з конкретною особистістю клієнта, з його індивідуальністю.

Спеціальна психодіагностика - пов'язана з розробкою та використанням різноманітних методів розпізнавання індивідуальних психологічних особливостей людини.

Увага – це форма організації пізнавальної діяльності.

Мислення – найвища форма відображення мозком навколишнього світу, складний пізнавальний процес, яким володіє лише людина

Пам'ять – форма психічного відображення, яка полягає у закріпленні, збереженні і відтворенні сприйнятого раніше.

Уява – один із найзагадковіших феноменів дитячої психіки і є своєрідним пізнавальним процесом.

Емоції – своєрідні прояви особистісного ставлення людини до навколишньої дійсності, до інших людей і до самої себе.

Самосвідомість – це відносно стійка, більш або менш усвідомлена система уявлень про себе.

Особистість людини – це складне утворення, процес розвитку, становлення, формування якого залежить від багатьох компонентів та чинників як зовнішнього, так і внутрішнього характеру.

Темперамент – це індивідуально-своєрідні властивості психіки, які визначають динаміку психічної діяльності, однаково виявляються в різноманітній діяльності незалежно від її змісту, цілей, мотивів і залишаються постійними.

Соціальна невпевненість – це індивідуальна психологічна особливість, яка полягає в агресивності, закомплексованості, закритості від зовнішнього світу та заглибленні в особі.

Тривожність – це індивідуальна психологічна особливість, яка полягає в підвищеній схильності відчувати занепокоєння в усіляких життєвих ситуаціях, у тому числі в таких, які не є загрозливими, в очікуванні несприятливого розвитку подій.

Сором'язливість – це індивідуальна психологічна особливість, яка проявляється в нерішучості, надмірній обережності в спілкуванні з оточуючими, наявність суб'єктивних бар'єрів у спілкуванні

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Гузенко В.А., Тудорцева Ю.В. Психологічна діагностика: навчально-методичний посібник; Міністерство освіти і науки країни, Одеський національний політехнічний університет. Одеса : Вадим Вікторович Букаєв, 2018. 267 с.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с
3. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Суми :Університетська книга, 2020. 304 с.
4. Лактионов А.Н., Луценко Е.Л. Основы психодиагностики, психометрии и тестологии. Х.: ХНУ им. Каразина, 2019.
5. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики. Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2018.
6. Любіна Л.А. Психодіагностика: навч. посіб. Чернівці: Яворський Н.С. [вид.], 2018. 276 с.
7. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом /Під ред.чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. Д.: Вид-во ДНУ, 2018. 448 с.
8. Павелків Р.В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст]: навч. посіб. / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. К. : «Центр учбової літератури», 2021. 296 с.
9. Татьянчиков А. О., Бедан В.Б. Психодіагностика: навчально-методичні рекомендації (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології) ; кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 59 с.

10. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.
11. American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association. American Psychological Association; Seventh Edition, 2019, 428 p.
12. Butcher J.N. MMPI-2 (Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2): Manual for administration and scoring (2nd ed). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2019. 200 p. 36.

Допоміжна

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.: Педагогічна думка, 2017. 219 с.
2. Зубрицька-Макота І.В. Психодіагностика : навч.-метод. посібник. Львів : СПОЛОМ, 2018. 346 с.
3. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія : навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010105 «Корекційна освіта»; ПНПУ ім. В. Г. Короленка. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016. 357 с.
4. Петровська І. Р. Психодіагностика : Методичні матеріали до навчального курсу. Львів: Малий видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2016. 76 с.
5. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С. Корольчука К.2015, 400 с.
6. Психодіагностика. Психологічний практикум: навч. посіб. / Баклицька О. П., Баклицький І. О., Сірко Р. І., Слободяник В. І. – Львів: Сполом, 2015. 464 с.
7. S. Kuzikova Theoretical applicable modeling of psychocorection and personal development [Теоретико-прикладне моделювання психокорекції та розвитку особистості]. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія, Вип. 1 (57). Х.: ХНПУ, 2018. С. 119 -131.
8. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.: Главник, 2016. 144 с.

9. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник. К. : Видавничий дім «Слово», 2016. 608 с.
10. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості: [наукове видання]. 3-є, скор. Тернопіль, 2016. 64 с.
11. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Навч. Посібн. Модульно-рейтинговий курс. 3-тє вид. К.: Видавничий дім „Персонал”, 2017. 544 с.
12. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с
13. Kellerman Henry. Handbook of Psychodiagnostic Testing: Analysis of Personality in the Psychological Report, Springer; 4th Edition, 2017, 220 p. 23. Molen Henk T., Schmid Henk G. t, Osseweijer Eveline M., Manon A. de Jong. Skills in Psychodiagnostics. Eleven International Publishing, 2018, 94 p.
14. Moos R. H. Life transitions and crises: A conceptual overview / R.H. Moos, J.A. Schaefer. In R. H. Moos (Ed.), Coping with life crises: An integrated approach. New York: Plenum, 2018. P.28–33

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
2. URL : <http://www.mon.gov.ua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
5. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>

Сторож Вікторія Василівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА»**

Методичні рекомендації